

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету
А. Анатолій ДІБРОВА
28.08.2024 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри економіки
Протокол № 1 від 14 серпня 2024 р.
Завідувач кафедри економіки
В. Байда Вікторія Байдала

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Міжнародна економіка»
Олена Кірейцева

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Економічні ризики**

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма Міжнародна економіка
Факультет економічний
Розробник Мірзоева Т.В., професор кафедри економіки, д.е.н., професор

Київ 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан економічного факультету

Анатолій ДІБРОВА

28.08.2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри економіки

Протокол № 17 від 2 травня 2024 р.

Завідувач кафедри економіки

Вікторія Байдала

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Міжнародна економіка»

Олена Кірейцева

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Економічні ризики**

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма Міжнародна економіка

Факультет економічний

Розробник Мірзоєва Т.В., професор кафедри економіки, д.е.н., професор

Київ 2024

Опис навчальної дисципліни
Економічні ризики

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>	
Спеціальність	<i>051 Економіка</i>	
Освітня програма	<i>Міжнародна економіка</i>	
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	<i>13 год.</i>	
Практичні, семінарські заняття	<i>26 год.</i>	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	<i>81 год.</i>	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>3 год.</i>	

**1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати
навчальної дисципліни**

Мета: опанування теоретичними основами ідентифікації ризику та управління ним, набуття практичних навичок вимірювання ступеня ризику й вибору способу його зниження.

Завдання: засвоєння методичних підходів щодо аналізу ризику та управління ним; оволодіння навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію та оцінювання ризику, використовуючи комп'ютерну техніку та програмно-математичні комплекси.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію;

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади);

ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків і можливих соціально-економічних наслідків.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
1	2	3	л	п	лаб	інд	с.р.	9	л	п	лаб	інд	с.р.	14
Змістовий модуль 1. <i>Сутність ризиків і методологія їх оцінки</i>														
Тема 1. Економічна сутність і значення ризиків		22	3	4			15							
Тема 2. Якісне оцінювання економічних ризиків		21	2	4			15							
Тема 3. Кількісне оцінювання економічних ризиків		16	2	4			10							
Разом за змістовим модулем 1	59		7	12			40							
Змістовий модуль 2. <i>Інструментарій управління економічними ризиками</i>														

Тема 1. Критерії прийняття рішень в умовах ризику		14	2	2			10						
Тема 2. Основи ризик-менеджменту		21	2	4			15						
Тема 3. Напрями і методи мінімізації економічних ризиків		17	1	6			10						
Тема 4. Теорія ігор в управлінні економічними ризиками		9	1	2			6						
Разом за змістовим модулем 2	61		6	14			41						
Усього годин	120		13	26			81						
Курсовий проект (робота) з _____ _____ (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-		-	-	-	-			-
Усього годин	120		13	26			81						

3. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічна сутність і значення ризиків	2
2	Характеристика економічного ризику	2
3	Класифікація ризиків	2
4	Якісне оцінювання економічних ризиків	2
5	Кількісне оцінювання економічних ризиків	2
6	Критерії прийняття рішень в умовах ризику	4
7	Концепція ризик-менеджменту та її основні поняття	4
8	Міжнародні стандарти ризик-менеджменту	2
9	Напрями і методи мінімізації економічних ризиків	4
10	Теорія ігор в управлінні економічними ризиками	2

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Невизначеність як першопричина ризику та її види	5
2	Історія виникнення теорії економічного ризику	5
3	Характеристика економічного ризику	5
4	Класифікація ризиків	8
5	Фактори виникнення економічного ризику та його функції	5
6	Ризик і теорія корисності	8
7	Економічні ризики держави та світу	5

8	Економічні ризики, пов'язані з операційною діяльністю підприємства, їх вимірювання та способи зниження	5
9	Економічні ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю, їх вимірювання та способи зниження	5
10	Економічні ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, та управління ними	5
11	Аналіз економічних ризиків аграрних підприємств	5
12	Моделювання економічного ризику та прийняття рішень	5
13	Економічний ризик в стохастичних моделях оптимізації	5
14	Методи і прийоми управління підприємницькими економічними ризиками	5
15	Основні засади теорії портфеля в умовах ризику та диверсифікація як спосіб зниження ризику	5

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- індивідуальні презентаційні кейси.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання:

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- командні проєкти;
- реферати;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4130>;

- підручники, навчальні посібники:

1. Мірзоева Т.В., Рогач С.М., Герасимчук Н.А., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: підручник. Київ : ЦП Компрінт, 2022. 439 с.

2. Герасимчук. Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська Т.В. «Економічні і фінансові ризики». Навчальний посібник. Видання 2-ге. Київ : ЦП «Компрінт», 2018. 366 с.

3. Герасимчук. Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська Т.В. «Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків». Навчальний посібник. Видання 2-ге. Київ : ЦП «Компрінт», 2018. 597 с.

- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти:

1. Мірзоева Т.В. Економічні ризики. Методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП «Міжнародна економіка», зі спеціальності 051 «Економіка». Київ: КОМПРИНТ, 2024. 72 с. (4,5 друк. арк.).

2. Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Економічні і фінансові ризики». Київ : ЦП «Компрінт», 2022. (3,5 д.а.).

3. Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. Методичні вказівки з курсу «Економічні і фінансові ризики». Київ : ЦП «Компрінт», 2022. (12,6 д.ар.).

4. Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Економічні і фінансові ризики». Київ : ЦП «Компрінт», 2022. (12,7 д. ар.).

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Боровик М.В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – Менеджмент. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2023. 63 с.
2. Вараксіна О., Побіденна В., Гребеник, Р. Управління ризиками в контексті економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-56-47
3. Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: навчальний посібник. Київ: Компринт. 2015. 288 с.
4. Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: практикум для студентів. Навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 412 с.
5. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 312 с.
6. Зоїдзе Д.Р., Губарєв О.О. Еволюція підходів до управління ризиками в організаціях. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 276-285.
7. Захарова Н.Ю. Управління ризиками на підприємстві: сутність, підходи та методи. *Бізнес Інформ*. 2023. № 1. С. 203-209.
8. Захарчук О.В., Ковалик О.А., Ковтуненко К.В. Превентивне управління ризиками на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 5(1). С. 22-25.
9. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
10. Кібік О., Слободянюк О., Кузнецова Л. Ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник [Електронне видання]. Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 84 с.
11. Климчук М.М., Ачкасов І.А., Климчук С.А., Поляк О.П. Вплив ризик-менеджменту на формування стратегії управління бізнес-процесами підприємства в умовах цифрової економіки: міжнародний досвід. *Бізнес Інформ*. 2021. № 1. С. 272-278.
12. Коленда Н.В. Стратегічний підхід до управління ризиками підприємства в умовах забезпечення його соціо-еколого-економічної безпеки. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 15. С. 333-337.
13. Колодійчук А.В. Характеристика національних моделей функціонального забезпечення управління ризиками. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2024. № 1. С. 19-24.

14. Коломієць Г. Застосування теорії ігор в оподаткуванні як сфері узгодження суспільних і приватних інтересів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. Вип. 4(3). С. 202-205.
15. Кондратюк О., Стояненко І. Економічні ризики підприємства: постковідна трансформація. *Scientia fructuosa*. 2021. 138(4). С. 4–18.
16. Костюк М.С. Розробка стратегії управління ризиками в підприємницькій діяльності. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105.2024.8.94
17. Методи кількісної оцінки підприємницьких ризиків. Переваги й недоліки основних методів кількісного оцінювання підприємницьких ризиків. URL: https://studopedia.com.ua/1_221506_metodikilkisnoi-otsinkipidpriemnitskih-rizikiv-perevagi-y-nedoliki-osnovnih-metodiv-kilkisnogootsinyuvannyapidpriemnitskih-rizikiv.html.
18. Мирошниченко Г. Управління ризиками підприємницьких структур: аспекти ризик-менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-44-47.
19. Мишківська Я.С. Використання ігор з нульовою сумою в управлінні ризиками в фінансових установах. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Розділ Природничі та технічні науки*. 2024. Том 2, № 16. С. 209-214.
20. Мірзоєва Т.В., Гарбут М.С., Валієв Д.А., Балан О.Д. Мінімізація ризику зниження врожайності сільськогосподарських культур через оптимізацію внесення добрив. *Економіка і управління бізнесом*. 2024. Том 15, №2. С. 43-57. DOI: 10.31548/economics15(2).2024.041
21. Мірзоєва Т.В., Герасимчук Н.А. Щодо оцінки ризиків агробізнесу в контексті ESGстратегії розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-58-22
22. Нужна О., Тлущкевич Н., Писаренко Т. Оцінка економічних ризиків на підприємствах України: управлінський аспект. *Економічний форум*. 2023. № 1. С. 87-93.
23. Писаревський І.М., Стешенко О.Д. Управління ризиками. Навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2018. 124 с.
24. Рогач С.М., Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики. Підручник. Київ: ЦП Компринт, 2022. 444 с.
25. Рогач С.М., Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А., Радько В.І. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: підручник (перевидання). К.: ЦП Компринт, 2023. 469 с.

26. Симонов В.В. Вплив використання штучного інтелекту на управління ризиками в проєктах: можливості та виклики. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. 2024. № 54. С. 268-277.
27. Скибінська З., Іщук Е. Формування моделі ризик-менеджменту у системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-61-123.
28. Скопенко Н. С., Федулова І. В., Мазник Л. В., Кириченко О. М., Удворгелі Л. І. Економічні ризики: методи вимірювання та управління: Навчальний посібник. За заг. ред. Скопенко Н. С. К.: НУХТ, 2021. 344 с.
29. Тітов В. Економічні ризики: поняття, сутність, підходи до управління ними у промисловому маркетингу. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 3(50). С. 378-381.
30. Ткач С. М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: еоретичні основи та прикладні аспекти : монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2015. 234 с.
31. Топоркова О.В., Акімова Н.С., Наумова Т.А. Стратегічні аспекти управління ризиками для забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 8. С. 237-243.
32. Федулова І.В. Стратегія ризик-менеджменту. *Менеджмент та підприємництво в Україні*. 2019. Вип. 1. С. 65-74.
33. Цимбалюк І. О. Обґрунтування підприємницьких рішень та оцінка ризиків: конспект лекцій. ОНП Економіка сталого розвитку. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 130 с.
34. Чуприна І. В. Поняття та класифікація ризиків в підприємницькій діяльності. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/812.pdf>
35. Шурда К.Е. Методи якісного та кількісного аналізу ризиків. *Збалансоване природокористування*. 2020. № 4. С. 64-72.
36. Ahmad Jaber T., Mohammed Shah S. Enterprise risk management literature: emerging themes and future directions. *Journal of Accounting & Organizational Change*. 2024. Vol. 20. Iss.1. P. 84-111. DOI: 10.1108/JAOC-07-2022-0106.
37. Angelini P. Financial Decisions Based on Zero-Sum Games: New Conceptual and Mathematical Outcomes. *International Journal of Financial Studies*. 2024. Vol. 2:56. DOI: 10.3390/ijfs12020056.
38. A Comprehensive Insight into Game Theory in relevance to Cyber Security / F. Anwar et al. *Indonesian Journal of Electrical Engineering and Informatics (IJEI)*. 2020. Vol. 8. 189-203. DOI: 10.11591/ijeie.v8i1.1810.
39. Crawford J., Jabbour M. The relationship between enterprise risk management and managerial judgement in decision-making: A systematic literature

review. *International Journal of Management Reviews*. 2024. Vol. 26.Iss.1. P.110-136. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12337>.

40. Khalid M., Al-Kadhimi A., Singh M. Recent Developments in Game-Theory Approaches for the Detection and Defense against Advanced Persistent Threats (APTs). *A Systematic Review Mathematics*. 2023. Vol. 11, 1353. DOI: 10.3390/math11061353